

Nr 161.

Av herr **Branting**, om utredning och förslag beträffande en rationell och effektiv organisation av den naturvetenskapliga forskningen.

Den naturvetenskapliga forskningen i Sverige bedrivs nu som bekant till väsentlig del med stöd av ganska betydande statliga anslag eller bidrag, varjämte emellertid också är att räkna med vissa fonder tillkomna genom privata donationer eller i vissa fall fortlöpande årliga bidrag från vissa »forskningsintressenter». Rent organisatoriskt har nu utvecklingen avlägsnat sig långt ifrån den 1700-talstanke, att en enda vetenskapsakademi skulle utgöra det centrala, hela det naturvetenskapliga forskningsfältet överblickande, sammanhållande och stimulerande organet. I stället ha vi i synnerhet under senare år fått en ganska stor mängd mer eller mindre specialinriktade institutioner — akademier, forskningsråd, forskningskommittéer m. m. — vilka var på sitt håll men också under ett visst samarbete ha fått uppdraget att främja den naturvetenskapliga forskningen.

Denna organisatoriska splittring sammanhänger givetvis med den moderna naturvetenskapens oerhörda utveckling och forskningens ofrånkomliga benägenhet att breda ut sig över allt vidare fält, ner på allt större djup och in i allt finare förgreningar, med åtföljande krav på en allt större specialisering hos naturvetenskapsmännen. Det ligger nu alltså i sakens natur, att en sammanfattande överblick över det naturvetenskapliga kunskapsområdet och forskningsfältet blir allt svårare och blott kan tänkas förekomma hos en mycket mångsidigt sammansatt institution. Men följden har också blivit att det nu saknas ett vetenskapligt organ för allmän översikt av forskningen och en planmässig ledning och koordination av det vetenskapliga arbetet, ett organ som från sina utsiktspunkter kan taga initiativ till nya forskningar och äger resurser att effektivt förverkliga dylika initiativ. Det saknas en sådan central organisation men däremot finnes det flera organisationer som visserligen äro utrustade med vissa befogenheter och uppgifter, sådana som nu nämnts, men vilka dock icke representera annat än vissa vetenskapliga detaljområden. Det svenska naturvetenskapliga arbetsfältet kan därför nu sägas vara överväxt av en rik men också något vildvuxen flora.

Man kommer vid berörandet av detta förhållande in på ett par vanskliga spörsmål. De problem av såväl praktiskt organisatorisk som principiell art, vilka här resa sig, äro på intet sätt säregna för Sverige. De diskuteras överallt i den vetenskapliga världen och ha också under senare år fått sin

lösning på olika sätt i olika länder. Beträffande organisationen av den naturvetenskapliga forskningen i Förenta staterna må här blott konstateras, att hemvändande svenska vetenskapsmän ofta med entusiasm uttalat sig om den synnerliga effektiviteten av det samarbete mellan olika forskargrupper, som där praktiseras. Vare sig det gäller den teoretiska eller tillämpade naturvetenskapliga forskningen brukar enligt uppgift gå så till att vissa avgränsade frågor omhändertagas av mer eller mindre tillfälligt samorganiserade institutioner eller enskilda vetenskapsmän, vilka samtidigt men från olika sidor och på olika vägar gripa sig an med de givna problemen. Härvid kunna de stora naturvetenskapliga forskningsresurserna med god verkan koncentreras mot en viss punkt och det uppgives, att resultatet på detta sätt ofta uppnås inom en förvånande kort tid. I Sovjetunionen har den år 1725 tillkomna ryska vetenskapsakademien numera helt nyorganiserats, utökats och utrustats med vittgående befogenheter, samt överhuvud taget förvandlats till ett synnerligen aktivt organ med stora befogenheter och med stora plikter gentemot nationen.¹ I Frankrike med sina gamla centralistiska tendenser i fråga om all organisation är ju *all* vetenskap och konst sedan gammalt företrädd inom en högsta officiell korporation, Institut de France, under vilken sorterar fem akademier varibland »Academie des Sciences», stiftad 1666 och liksom vår svenska vetenskapsakademi främst ägnad åt de matematiska och naturvetenskapliga forskningsfälten samt indelad i elva klasser eller avdelningar för de olika vetenskapsgrenarna. Men också här har den moderna utvecklingen inom naturvetenskaperna framtungit ett nytt centrum för naturvetenskaperna, nämligen »Centre national de la recherche scientifique», som närmast sorterar under undervisningsministeriet; det är denna institution, som nu i Frankrike kan betraktas som det moderna, aktiva, koordinerande och ledande organet för forskningen såväl inom den teoretiska som den tillämpade naturvetenskapen.

Emellertid skall icke fördöljas att meningarna mellan vetenskapsmännen ha gått isär. Här uppkommer såsom nyss nämndes dels ett praktiskt organisatoriskt spörsmål, dels ett mera principellt. Det förstnämnda gäller frågan om lämpligheten av en enda vetenskaplig överorganisation eller flera. Härmed sammanhänger i viss mån den principiella frågan, om den naturvetenskapliga forskningen skall bedrivas alldeles »fritt» eller på ett mer eller mindre dirigerat eller »ovanifrån organiserat sätt». Gentemot den enhetliga och sammanfattande överorganisationen för den naturvetenskap-

¹ Såsom ett exempel på denna akademis verksamhet har nobelpristagaren professor Joliot-Curie redogjort för kampen mot de betydande förluster, som åsamkas nationalhushållet genom förruttnelseprocesser i de stora sädesskördarna. Uppdraget distribuerades av akademien mellan fjorton vetenskapliga institut, specialiserade inom kemiens, biologiens och fysikens områden samt löstes inom ett år.

liga forskningen hänvisas givetvis just till den storartade utvecklingen av naturvetenskaperna under de senaste decennierna, vilken emellertid gjort hela området i viss mån ohanterligt. Man möter förvisso svårigheter när man vill under en hatt, eller i varje fall i en organisation samla all vetenskaplig sakkunskap på detta enorma område. Ytterligare kan naturligtvis med rätt eller orätt påstås, att det vetenskapliga resultatet av forskningsarbetet blir bättre, om de enskilda forskarna eller de särskilda forskningsinstitutionerna ha frihet att var på sitt håll, efter eget huvud och oberoende av varandra syssla med sin forskning. Givetvis gör sig även på detta område en viss allmän konservatism gällande, vilken mångenstädes enligt uppgift har kommit till uttryck på det sättet, att de äldre forskarna vilja bibehålla den gamla »fria» ordningen under det att många yngre vetenskapsmän, som sett resultaten av det organiserade samarbetet och den enhetliga ledningen, med entusiasm anslutit sig till den nya organisationsformen. Man kommer icke heller ifrån behovet av en sådan vetenskaplig överorganisation. Nyttan ur såväl vetenskapens som praktikens synpunkter av en planmässig koordination och inriktning av olika naturvetenskapliga instituts eller enskilda forskares undersökningar mot ett givet teoretiskt eller praktiskt problem, bestyrkes av många moderna erfarenheter. Det kan ej heller bestridas, att man genom en ledande översikt kan undvika det meningslösa, osystematiska och kostsamma dubbelarbete, som understundom förekommer, när olika forskare eller institutioner varandra ovetande kommit in på samma specialområde. I fråga om den ledande roll, som en högsta vetenskaplig instans kan utöva på forskningens inriktning i allmänhet, kan man ju också väl tänka sig en nyttig avvägning av angelägenhetsgraden. Det gäller ju dock ur allmänna synpunkter att få till stånd en rationell disposition icke bara av betydande anslagna medel utan också av befintliga, men begränsade forskarkapaciteter. Det synes också klart att ett medvetet inriktande av den vetenskapliga forskningens resurser på ett naturvetenskapligt problem, vars lösning är av största betydelse för samhället och landet, svårligen eller icke alls kan komma till stånd annat än genom ett initiativ från ett auktoritativt vetenskapligt centrum, som kan överblicka hela forskningsfältet och disponera över alla befintliga resurser. Slutligen kan väl ur principiella synpunkter sägas, att det i naturen finnes en enhetlighet och ett sammanhang, som gärna pockar på sin organisatoriska motsvarighet vid den naturvetenskapliga forskningens organisation.

Man torde väl också kunna antaga, att hänsynen till det ytterst viktiga internationella vetenskapliga samarbetet talar för, att det i respektive land finnes ett vetenskapligt centrum, som fullödigt företräder den naturvetenskapliga forskningen. Med hänsyn till de numera högst betydande statliga anslagen till främjande av den naturvetenskapliga forskningen kan också med ökad styrka samhällsekonomiska synpunkter läggas på den berörda

frågan. Det allmänna har knappast någon anledning att i blindo understödja all slags naturvetenskaplig forskning, av vad slag och beskaffenhet den vara må. Det allmänna har fog för kravet att forskningen bedrivs rationellt och effektivt samt medvetet inriktas på den allmännyttan, som därav kan förväntas — även om det är sant och beaktansvärt att man ingalunda kan beräkna de praktiska konsekvenserna av en rent teoretisk och till synes »opraktisk» forskning. Vad beträffar den förut berörda rent principiella frågan om »fri» eller »dirigerad» vetenskaplig forskning bestrides naturligtvis icke från något håll betydelsen av att forskarna inom sina områden äga största möjliga rörelsefrihet och alltså kunna inrikta sina mödor på vilka fält och i vilka riktningar som helst, där de för sin del förvänta sig kunna vidga de mänskliga naturkunskapernas sfär. Denna frihet har utgjort och utgör allttjämt en väldig hävstång för civilisationens utveckling. Den berörda principiella frågan har ju emellertid för länge sedan på så sätt avgjorts i praktiken, att *båda* forskningsmetoderna, både den alldeles fria och den i viss mån dirigerade, kommit till användning. Samhället likaväl som enskilda institutioner börja i allt större utsträckning taga den naturvetenskapliga forskningens tjänster i anspråk för uppnående av mer eller mindre fixerade mål och samtidigt upprätthålles och understödes även den rent teoretiska forskningen med större medvetenhet än någonsin.

För att nu återkomma till frågan om organisationen av den naturvetenskapliga forskningen i Sverige skall här, till belysande av situationen för närvarande på detta område, erinras om förefintligheten av följande organisationer jämte deras uppgifter, dock utan anspråk på fullständighet och med reservation för senare tillkomna ändringar. Den naturvetenskapliga forskningen vid universitet och högskolor har här lämnats åsido. Man har alltså att märka:

1. Den gamla *Kunliga Vetenskapsakademien*, stiftad 1739. Meningen med denna institution var väl från början att den skulle utgöra en central, auktoritativ och allomfattande högsta instans för hela den naturvetenskapliga forskningen i vårt land. Dess universella aspirationer framgå av dess organisation med indelning av de 150 ledamöterna i elva olika klasser, varje klass representerande en viss grupp eller vissa grupper inom den vetenskapliga forskningen. Enligt sina stadgar har vetenskapsakademien till uppgift att »främja vetenskaperna, företrädesvis matematik och naturvetenskap». Den gör det också genom sina vetenskapliga institutioner, genom utgivande av vetenskapliga skrifter, genom understöd och belöningar åt förtjänta forskare och författare och för övrigt genom medel, som stå akademien till buds. Dess vetenskapliga institutioner äro nu observatoriet i Saltsjöbaden, forskningsinstitutet för fysik, Bergianska stiftelsen, Kristinebergs geologiska institut, makarna Mittag-Lefflers matematiska stiftelse, Abisko naturvetenskapliga station jämte vissa bibliotek och museer. Dessutom har

akademien »inseende och vård» över en del museer samt över statens meteorologiska centralanstalt m. m.

Men, såsom av stadgarna framgår, vetenskapsakademien inskränker sig inte till att vara en akademi bara för matematik och naturvetenskap i egentlig mening. Den har även bland sina ledamöter en klass representerande *medicinen*. Den har också vissa klasser av medlemmar, som skola företräda »tekniska vetenskaper, ekonomiska, statistiska och sociala vetenskaper» samt »övriga vetenskaper». Å andra sidan är det uppenbart, att akademien långt ifrån genom sina ledamöter eller institutioner på ett fullständigt sätt representerar de naturvetenskapliga, medicinska eller andra angivna forskningsfälten.

2. *Kungl. Lantbruksakademien*, tillkommen 1811. Denna har till uppgift att genom vetenskaplig och praktisk upplysning samt rådgivning, uppmuntran och tävlan befrämja lantbruket. Denna akademi består av 160 arbetande ledamöter, uppdelade i sex avdelningar, varav bl. a. en för vetenskapliga frågor. Under akademien sortera vissa institutioner. Genom lantbruksakademiens tillkomst befriades vetenskapsakademien från vissa uppgifter, som överfördes till lantbruksakademien.

3. *Ingeniörsvetenskapsakademien*, tillkommen 1940. Denna har till uppgift att befordra teknisk vetenskaplig forskning samt att därigenom främja den svenska industrien och tillvaratagandet av landets naturtillgångar. Därför skall akademien anordna systematiska undersökningar rörande tekniska problem, särskilt sådana som avse de inhemska naturtillgångarnas tillgodogörande och, om så befinnes lämpligt, för sådana frågor studerande *inrätta särskilda institut* (kurs. här och i det följande av undertecknad). Den vill ekonomiskt stödja den tekniska undervisningen och *enskilda forskare till fullföljande av goda uppslag* m. m. Ledamöterna äro högst 135. Akademien är uppdelad på tio avdelningar för diverse tekniska vetenskaper: teknisk mekanik och värmeteknik m. m., elektroteknik, byggnadsteknik, kemisk teknik, bergsteknik, produktions- och fabriksteknik, tekniska hjälp- och gränsvetenskaper, skogliga, skogs- och träteknologiska vetenskaper, ekonomiska vetenskaper och ekonomisk organisation samt biotekniska och därmed sammanhörande vetenskaper. Dessa avdelningar skola bland annat med särskild uppmärksamhet följa den teknisk-vetenskapliga och industriella utvecklingen inom sitt område. Denna akademi kan för visst ärendes behandling eller utredning tillsätta särskilda kommittéer. Akademien är grundad på en särskild stiftelse.

Vidare är att märka ett antal s. k. forskningsråd, som regel i jämförelse med akademierna mycket begränsade institutioner. Här observeras:

4. *Statens naturvetenskapliga forskningsråd*. Dess uppgift är att genom anslag och på annat sätt gynna naturvetenskaplig forskning samt att *befordra samarbete* mellan denna forskning och vetenskapliga undersök-

ningar inom närbesläktade områden. I detta syfte skall rådet bl. a. intimt *samarbeta med andra forskningsråd* och liknande institution. Rådet skall generellt följa den naturvetenskapliga forskningens utveckling, liksom utvecklingen på angränsande vetenskapliga fält, samt stå i förbindelse med enskilda forskare och vetenskapliga institutioner. Rådet verkar också genom att bevilja anslag till enskilda forskare för att *befordra speciella undersökningar* eller för att täcka diverse kostnader. Rådet skall *taga initiativ* till studiet av sådana forskningsproblem, som äro särskilt betydelsefulla för den vetenskapliga utvecklingen och i allmänhet uppmuntra individuella forskare att påbörja eller fullfölja studiet av specifika problem samt, om så är önskvärt, *organisera samarbete* mellan dem för dylika problems lösning. Dessutom skall rådet på olika sätt gynna utbildningen av vetenskapsmän, hålla kontakt med utlandet o. s. v.

Av de sex ledamöterna skall en representera grundläggande vetenskaplig forskning som bedrivs utanför de två statsuniversiteterna, Stockholms högskola och vetenskapsakademien, en skall representera sådan *medicinsk forskning* som är förbunden med naturvetenskap och fyra skola representera naturvetenskaperna vid de två statsuniversiteterna, Stockholms högskola och vetenskapsakademien. Rådet kan utse *speciella kommittéer* för särskilda studier av vissa problem och därvid kalla utomstående specialister. Rådet kan även *taga initiativ* till särskilda studier av vetenskapliga problem och *organisera speciella forskargrupper*.

5. *Statens medicinska forskningsråd*, tillkommet 1945. Rådet har upprättats »till främjande av den medicinska forskningen inom landet samt till hälso- och sjukvårdens gagnande». Rådet skall också befordra samverkan mellan den medicinska forskningen och den inom angränsande naturvetenskapliga discipliner. För att fylla sin uppgift har rådet bl. a. »att följa forskningen i stort inom de medicinska och angränsande vetenskapliga områdena» samt hålla förbindelse med de i landet verksamma forskarna, att *taga initiativ* till sådan forskning som är av särskild betydelse för landet, samt *föranleda* enskilda forskare att eljest upptaga eller fortsätta särskilda forskningsuppgifter, och när så blivit påkallat *organisera samarbete* bland dem för lösande av särskilda uppgifter. Dessutom har rådet diverse för den medicinska forskningen betydelsefulla ekonomiska uppgifter, fördelning av anslag m. m. som här lämnas åsido. Rådet bedriver också publiceringsverksamhet och är remissinstans för Kungl. Maj:t. För bedömande av ärenden skall rådet, om den specialkunskap som fordras icke är tillräckligt företrädd inom rådet, tillsätta en särskild kommitté med uppdrag åt en eller flera personer att bistå rådet med utredning.

6. *Statens tekniska forskningsråd* har till uppgift att följa den tekniska utvecklingen i stora drag och hålla kontakt med den i landet pågående tekniska forskningen samt stödja och vid behov *organisera ett frivilligt*

samarbete mellan »forskningsintressenter». Ytterligare har detta råd till uppgift att stödja initiativ till forskning av betydelse för näringslivet samt vid behov självt *taga initiativ*. Rådet, som består av ordförande och sju ledamöter, skall bland annat yttra sig till Kungl. Maj:t »angående organisation av statlig forskning på olika områden» samt rörande anslag och bidrag till forskningen. Rådet skall samarbeta med vetenskapliga och tekniska sammanslutningar samt med näringslivets organisationer.

7. *Jordbrukets forskningsråd*, inrättat 1945, har nio ledamöter med uppgift bl. a. att främja forskningen på jordbrukets och angränsande områden, däri inbegripet trädgårdsodling, samt jordbruket nära berörande industrier. Rådet skall vidare hålla kontakt med tekniska, medicinska och naturvetenskapliga forskningsområden, verka för samarbete inom den forskning som bedrivs av olika forskningsorgan för höjande av jordbrukets effektivitet samt jämväl hålla samarbete med jordbrukets organisationer, *stödja initiativ* till för jordbruket betydelsefull forskning — inklusive lagringsforskning — samt vid behov självt *taga initiativ* till främjande av sådan forskning, samarbeta med statliga myndigheter och organ, vetenskapliga sammanslutningar och näringslivets organisationer inom rådets verksamhetsområde. Rådet är organisatoriskt anslutet till lantbruksakademien, i det att denna akademi utser fyra ledamöter i rådet.

Man torde väl kunna säga att den väsentliga uppgiften för de nytillkomna forskningsråden tills vidare varit anslagsfördelningen. Men även de uppgifter, som tilldelats råden och avse det vetenskapliga forskningsarbetets organisation och koordination samt dirigering mot lösandet av särskilt uppställda problem, få icke förbises.

Bland de naturvetenskapliga nyorganisationerna bör även nämnas:

8. *Atomkommittén*. Enligt dåvarande statsrådet Erlanders diktamen till statsrådsprotokollet den 23 november 1945 bemyndigades chefen för eklestastikdepartementet att tillkalla högst tio sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning rörande planläggningen av forskningsarbetet för atomenergiens tillgodogörande. Dessa fingo alltså till uppgift att framlägga nyssnämnda organisationsförslag, innefattande även förslag om hur den teoretiska och tillämpade atomforskningen bäst kunna stödja varandra. Om så erfordras kan kommittén också framlägga förslag beträffande tillfälliga anordningar i syfte att främja den för ögonblicket aktuella forskningsverksamheten. Utredningsarbetet borde ske i samarbete med naturvetenskapliga forskningsrådet och bedrivas så skyndsamt, att förslag till definitiva åtgärder kunde framläggas i början av 1946 (?). Det anfördes i diktamen särskilt, att upptäckten och utnyttjandet av atomenergien var ett resultat av förutsättningslös forskning över atomernas byggnad, utförd av experimental fysiker och atomteoretiker.

Här har alltså en helt ny fundamental forskningsgren uppstått. Organisa-

tionen av forskningen inom den s. k. kärnfysiken är såsom synes tills vidare i vardande. De revolutionerande konsekvenser, som härleda sig ur upptäckten av atomenergiens existens och möjligheterna att utlösa densamma, visar ju på ett evident sätt det faktiska, men alldeles oberäknliga sammanhanget mellan den teoretiska och den tillämpade naturvetenskapen. Men man ser också i detta fall ett exempel på huru den snabba naturvetenskapliga utvecklingen ställer nya organisatoriska problem.

9. Måhända bör i sammanhang närmast med atomkommittén nämnas ytterligare en självständig institution för viss naturvetenskaplig-teknisk forskning, nämligen *Försvarets forskningsanstalt*, beaktansvärd icke minst därför att anslagsbeloppet, 4 149 000 kronor, låter förmoda en vidlyftig och betydelsefull forskningsverksamhet.

För övrigt bör märkas en hel del andra särskilda institutioner för naturvetenskaplig och medicinsk forskning, vilka antingen på något sätt äro förbundna med akademierna eller forskningsråden, eller äro helt fristående. Till den förra gruppen höra t. ex. diverse naturvetenskapliga och medicinska institutioner, förbundna med universiteten, icke avseende undervisning utan vetenskaplig forskning. Vidare märkas åtskilliga tekniskt-vetenskapliga och medicinska institutioner till näringslivets eller folkhushållets tjänst eller för studierna av särskilda medicinska eller andra problem. Sålunda finnas särskilda organisationer för byggnadsforskning, trä-, textil-, torv- och konserveringsforskning samt Ceaverkens forskningsarbeten. Man kan också notera instituten för oceanografisk forskning samt medicinska Nobelinstitutets avdelning för biokemi. Till den helt fristående gruppen, som erhåller statsanslag, torde höra t. ex. Konung Gustaf V:s forskningsinstitut för studium särskilt av reumatiska sjukdomar och barnförlamning, vidare den »flygmedicinska» forskningen, sorterande under »flygmedicinska nämnden» samt »statsinstitutet för folkhälsan», vilka sistnämnda institutioner man kanske kunde tycka borde på något sätt underställas medicinska forskningsrådet.

Det må än en gång betonas, att denna översikt av i vårt land för närvarande befintliga organisationer och institutioner för främjande av naturvetenskaplig forskning ingalunda gör anspråk på att vara fullständig. Men den ger dock en viss bild av den organisatoriska mångfalden och brokigheten. Man kan icke gärna taga del av de centrala institutionernas stadgenliga uppgifter i fråga om ledningen av det naturvetenskapliga forskningsarbetet utan att märka, hur deras verksamhetsfält delvis täcka varandra. Man kan icke undgå att observera oenheligheten i principerna för forskningsarbetets bedrivande och organisation. Gamla och nya organisationer, gamla och nya idéer verka på samma områden. Mycket diskutabla kombinationer och sammanföringar av olikartade discipliner inom samma institution förekomma. Akademierna, speciellt vetenskapsakademien, där

dock 150 ledamöter företräda vetenskapen på olika områden, ha ringare ledning och inflytande över den naturvetenskapliga forskningen än de små forskningsråden med sina 6—10 ledamöter. Det i princip förutsedda samarbetet mellan forskningsråden kan icke sägas ha blivit organiserat i fasta, effektiva former.

Även om här ett visst företräde har förlänats tanken på den så att säga hierarkiska organisationsformen, med en auktoritativ vetenskapsakademi såsom ledande, aktivt centrum för hela den naturvetenskapliga forskningen, skall till sist icke pläderas för någon viss uniformerad ordning. Olika organisationsformer kunna väl tänkas — men nog tycker man ändå att detta är uppenbart: *den naturvetenskapliga forskningen i vårt land saknar rationell, effektiv organisation.*

Detta är icke alls underligt. Situationen var ju den för några år sedan, att man på vederbörligt håll — för övrigt ganska plötsligen — blev på det klara med, att vår naturvetenskapliga forskning hade av statsmakterna betänkligt försumrats och därför också, internationellt sett, hotade att komma på efterkälken. Våra vetenskapsmän arbetade under tryckta och ibland olidliga förhållanden; de fingo icke det ekonomiska stöd som deras egen kapacitet och landets intressen berättigade till. Betydande kapital måste alltså investeras och för framtiden anslås för att sätta nytt liv i det svenska naturvetenskapliga forskningsarbetet. Inom regeringen, i riksdagen och inom allmänna opinionen fanns också förståelse för dessa nya krav, som för övrigt från vetenskapsmännens sida ingalunda voro nya. Man ville nu alltså anslå vad som krävdes. Men det befanns då att lämpliga organ saknades för en förnuftig distribution av de ifrågasatta miljonanslagen. De befintliga akademierna betraktades icke såsom tjänliga för denna uppgift, de voro kanske för stela och högtidliga och de saknade förmåga att hastigt lägga om sin verksamhet. Så tillskapades i stället hastigt nog de nya s. k. forskningsråden jämte den speciella atomkommittén, mer eller mindre som en improvisation, och rådets främsta uppgift i praktiken blev just att fördela de statliga anslagen. Men om staten skulle betala, så kunde den också kräva att forskningen skulle utveckla största möjliga effektivitet, alltså begåvades dessa råd också med synnerligen betydelsefulla uppgifter i fråga om ledningen och inriktningen av forskningsarbetet. Likväl torde man icke kunna påstå, att forskningsråden organiserats med tanke på att även i framtiden vara den svenska vetenskapliga forskningens ledande och initiativtagande organ.

Går man på linjen att en akademi lämpligen bör tilldelas uppgiften att fungera icke blott som den högsta officiella representationen för den naturvetenskapliga forskningen utan därjämte som en på detta område verkligen ledande korporation, med ansvar för att vår naturvetenskapliga forskning presterar sitt yttersta för den vetenskapliga och materiella odlingens ut-

veckling i detta land — då måste, synes det, Kungl. vetenskapsakademien helt omorganiseras och förvandlas till en rent naturvetenskaplig akademi. Därifrån skulle alltså bortopereras befattningen med andra än naturvetenskapliga discipliner, matematiken undantagen. Den nya naturvetenskapsakademien skulle få sina uppgifter och befogenheter fixerade i enlighet med moderna, förut antydda riktlinjer. Förbindelse skulle organiseras mellan akademien och samtliga naturvetenskapliga forskningsinstitut i landet. Medicinen skulle få sin egen akademi och kontakten med de närstående naturvetenskapliga disciplinerna skulle särskilt organiseras.

Men detta av en lekman skisserade projekt vill icke framträda såsom ett bestämt förslag, även om det har motionärens sympati. Den härmed väckta frågan om en rationell och effektiv organisation av den naturvetenskapliga forskningen måste givetvis noga och sakkunnigt övervägas från olika synpunkter — om också icke under alltför lång tid. Dess lyckliga och snara lösning skulle tvivelsutan betyda en stor vinst för landet både ur national-ekonomiska och kulturella synpunkter. Riksdagen i sin egenskap av anslagsbeviljande myndighet, ansvarig också för den svenska kulturutvecklingen, har all anledning att taga ståndpunkt och initiativ i det härmed framlagda, betydelsefulla och brådskande spørsmålet.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag härmed vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam utredning och förslag beträffande en rationell och effektiv organisation av den naturvetenskapliga forskningen.

Stockholm i januari 1948.

Georg Branting.
